השולח פרק רביעי גיטין לח.

ולא הם קונים. את אחד מכם: **לגופו.** שיהא לריך הימנו גט או אם יבוא ממנו ויתגייר מותר בבת ישראל שאין גופו קנוי לאחרו: **עובד כוכבים קונה ישראל.** למעשה ידיו שנאמר וכי תשיג יד גר וגו' או לעקר משפחת גר (ויקרא כה): **ה"מ.** דעובד כוכבים קונה **בכספא.** דומיא דעובד כוכבים קונה ישראל בכסף דכתיב מכסף מקנתו[1] בעבדי הנמכר לעובד כוכבים וקניית עובד כוכבים בעובד כוכבים הא ילפת ליה מקניית עובד כוכבים בישראל: **בחזקה.** כגון שבאי שהחזיק בו וקנאו בחזקת יאוש כשהפקירו רבו כשנתייאש הימנו (ולא בכסף) [2] חזקה שעבד בעבדי נקנה בו הייתו חזקה של עבדות הלבישו הנעילו הרחילו לרבו כדמיי בהאשה נקנית (קדושין כב:) נהי דישראל קני ליה לעובד כוכבים בחזקה דאיתקוש עבדים לקרקעות[3] אבל עובד כוכבים לא קני קרקע בחזקה בישראל אלא כל קניינו בכסף: **עמון ומואב עברו בסיחון.** אלמא עובד כוכבים קונה מחבירו קרקע בחזקה. והאי עבד נמי כיון דאפקריה ישראל ניאוש קנה ליה עובד כוכבים בחזקה: **עברו בסיחון.** דכתיב (דברים ב) אל תצר את מואב וכן בבני עמון אל תצורם (שם) וכתיב (במדבר כא) כי חשבון עיר סיחון וגו' אלמא טהר מואב בסיחון וכני עמון אשכחן כיפתח (שופטים יא) שאמרו לו מלאכי בני עמון כי לקח ישראל את ארלי בעלותו ממצרים מארנון ועד היבוק ואשכחן כשכבשו את ארץ סיחון וירש את ארלו מארנון עד יבוק וגו'[4] אלמא מבני עמון בבשה והדור ישראל וכבשו מיניה וטהרה להם על ידו אלמא קנייה בחזקה: **עובד כוכבים מישראל מגלן.** כגון עבד זה דשייך במלות: **ויש בו ממנו שבי.** מדקרי ליה שבי דידיה ש"מ קנייה בחזקה: **מן האסורין.** עבד כנעני של ישראל שנשבה וברח מן האסורין של עובדי כוכבים: **יצא לחירות.** מלהשתעבד לרבו עוד: **וכותב לו גט.** להתירו בבת ישראל: **א"ר יוחנן כל מקום כו'.** וקשיא דר' יוחנן אדר"י: **לקטלא מסר נפשיה.** כלי לגלות מידי גייסות שהרי בורח מן האסורין ויודע שאם יתגנבו ויהרג: **ואינהו.** דפרקוה לשום אמהתא: **אסור.** דלא נתייאש מר שמואל הימנה: **יאוש.** הוי הפקר: **אוש.** ימיהא הוא: **פרמודאה.** עובד כוכבים היה מתרמוד: **שלחו ליה לדידיה.** לר' אבא: **אי דמלו פרקי לה.** שהעובד כוכבים רולה לתתה בדמים: **למה לי גיעא דחירותא.** יפדוה לו לשם עבדות: **מאי הוי.** הרי בכוסה היא בידי העובד כוכבים: **חבורי מחברי.** בני העיר אהדדי ופרקי לה אבל לשם עבדות לא היו רוצין לפדותה לו דלית להו דר"ש [ב"ק]: **מיסולא כאפיה.** מפני שיגלה לכל משפחת ישראל היתה: **ומפריק לה.** נותנה בכדי פדיונה: **ואמר מר.** בסמ' ע"ז (ד' כב:): **בעשה.** לעולם בהם תעבודו (ויקרא כה): **וכתב לה גיעא דחירות.** ונתיב לה ישראל ומינגר לה: וכפו

אבל בחזקה **לא.** פי' בקונטרס חזקה של עבדות כגון הלבישו הנעילו והרחילו לרבו כדמיא בס"פ דקדושין (דף כב:) וקשה דאפילו ישראל מישראל לא קני עבד אלא בכסף ובטר כדאמר בס"ק דקדושין (דף יד:) כ"ש עובד כוכבים ועוד דאמר התם אשכחן עבדי הנמכר לעובד כוכבים הואיל וכל קנייתו של עובד כוכבים בכסף ופר"ת הואיל וכל קנייתו של עובד כוכבים בע"ע אבל בעבדא קנייתו של עובד כוכבים במשיכה לר' יוחנן דקיי"ל כוותיה לגבי ריש לקיש וכיון דאמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות מ"כ לעובד כוכבים במשיכה כדמוכח בס"ב דבכורות (דף יג.) אלא צריך לפרש דהכא בחזקה של כנוס מלחמה אייבי וכן פר"ת: **עמון** ומואב טהרו בסיחון. וכי היכי דקנו אלא בחזקה קנו נמי בגופם בחזקה:

דכתיב וישב ממנו שבי. ואי"ת למה לי השתא הא דעמון ומואב טהרו בסיחון השתא עובד כוכבים ישראל קני עובד כוכבים לעובד כוכבים לא כל שכן וי"ל דמושב ממנו שבי לא הוה ילפינן מיניה שום קנין אי לאו דאשכחן דעיברו ולהכי מייתי לעיל מדרש לקיש דמושב ממנו שבי לחודיה לא הוה ילפינן ומיהו איצטריך לאתויי לאשמועינן דלא קניי גופו:

ואינהו סבור לפני יאוש הוה. תימה דלמא ידעי שפיר דלאחר יאוש הוה וסברי כרבא דלעיל ולמאי דפרישנא דלרבא מוקי רשב"ג לרבנן דלשם עבד ישתעבד לרבו שבי נימא דא"כ היתה שלהם ולא משתבר שהיו בחיים לתתה לו במתנה:

אלא אפ"ג גיטא דחירותא נמי לא אצרכה. כאביי ס"ל דלרבא כיון דאמר ישתעבד בעי' גט שיחרור: **המפקיר** עבדו יצא לחירות **וא"צ גט שיחרור.** אין להקשות א"כ לשמואל למה לי טטרא בעבד כנעני לימא ליה כאפי תרי זיל כדאמרינן בס"ק דקידושין (דף טז. וסס) גבי עבד עברי ומאי אשני המי התם דעבד עברי גופו קנוי אכתי יפקירנו דאפי' מאן דלריך בעבד כנעני גט שיחרור היינו כדי להתירו בבת חורין אבל בעבד עברי בלאו הכי מותר בה דהתם בקדושין (ג"ז סס) לא קאמר אלא משום דס"ד דעבד עברי אין גופו קנוי ולהכי פריך למה לי טטר דאותו לשון עצמו שכותב בטטר כגון הרי את בן חורין הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה ומשני דגופו קנוי ולא מהני הרי את לעצמך שהוא לשון קנין או לשון מחילה בלא טטר ולאותן לשונות לריך טטר אבל הפקר שמסלק רשותו מעליו מהני לשמואל אפי' בלא טטר: **כל המשחרר** עבדו עובר בעשה. והא דאמר לקמן (דף מ.) כמי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה ומסקינן דאי אמר לשון שיחרור כופין את היורשין לכתוב לה גט שיחרור וכן בירושלמי אמרי' בהדיא דאי אמר שחררו משחררין [4] התם כיון דאין היורשין רשאין להשתעבד בה משום מצוה לקיים דברי המת לא קרינן בה לעולם בהם תעבודו ומשום נתינת גט לחודיה ליכא איסור עשה ואליו כן חורין (לקמן מא:) דכופין את רבו התם משום דאיכא מצוה רבה דלשמה יהא כדשרינן הכא דלשמה משום מצוה דרבים: גופיה

ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה יכול לא יקנו זה את זה יכול לא יקנו זה את זה האמרת לא הם קונים זה מזה ה"ק ולא הם קונים זה מזה לגופו יכול לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת ק"ו [1]עובד כוכבים ישראל קונה עובד כוכבים עובד כוכבים לא כ"ש ואימא הני מילי בכספא אבל בחזקה לא [2]אמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסיחון אשכחן עובד כוכבים עובד כוכבים עובד כוכבים ישראל מגלן דכתיב [3]וישב ממנו שבי אמר רב שמן בר אבא א"ר יוחנן [4]עבד שברח מבית האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט שיחרור תנן רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן [5]כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה בשלמא לאביי מוקי לה להאי לפני יאוש [6]והאי לאחר יאוש אלא לרבא דאמר לאחר יאוש קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקיה בורח שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי אפיל נפשיה לגייסות אמתיה דמר שמואל אשתבאי פרקוה לשום אמהתא ושדרוה ליה שלחו ליה אנן כרשב"ג סבירא לן את אי נמי כרבנן סבירא לך אנן לשום אמהתא פרקינן לה ניהלה ואינהו סבור לפני יאוש הוה ולא היא לאחר יאוש הוה ושמואל לא מיבעי' דאשתעבודי לא משתעבד בה אלא גיטא דחירותא נמי לא אצרכה שמואל לטעמיה [7]דאמר שמואל המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שיחרור שנאמר [8]וכל עבד איש מקנת כסף עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד שיש לו רשות לרבו עליו קרוי עבד שאין לו רשות לרבו עליו אין קרוי עבד אמתיה דרבי אבא בר זוטרא אישתבאי פרקה ההוא תרמודאה לשום איתתא שלחו ליה לדידיה אי יאות עבדת [9] שדר לה גיטא דחירותא היכי דמי אי דמצו פרקי לה למה לי גיטא דחירותא אי דלא מצו פרקי לה כי שדר לה גיטא דחירותא מאי הוי לעולם דמצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא חבורי מחברי אהדדי ופרקי לה ואב"א לעולם דלא מצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא מיתזלא באפיה ומפריק לה והאמר מר [10]חביבה להן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן הני מילי בצינעא אבל בפרהסיא זילא בהו מילתא ההיא אמתא דהות בפומבדיתא דהוו קא מעבדי בה אינשי איסורא אמר אביי אי לאו דאמר [11]רב יהודה אמר שמואל [12]כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה בייפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום מילתא דאיסורא ואביי משום איסורא לא האמר רב חנינא בר רב קטינא אמר ר' יצחק [13]מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו

שבדת מבית האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט חירות ופרי' הגון דאמר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה בשלמא לאביי דמוקי לה לפני יאוש הא לאחר יאוש אלא לרבא דמוקי לה לאחר יאוש ואפ"ה ישתעבד לרבו דאשתן ק' דר' יוחנן אדר' יוחנן. ומהדר אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקיה בורח שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי אפיל נפשיה לגייסות: 6) אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום איסורא:

6) דהיתה אמתה דיהודי כמומבדיתא דהוו קמעבדי בה איסורי אסורה. אמר אביי פי"ל.

מסורת הש"ס

1) [חולין מ:] פסחים לד:]. 2) [ב"ק קט:, ב"מ קפד. מתוס' שם. סנהדרין לא. נקמן עה. ב"מ לח: נכורות כד.]. 3) [קדושין עב: טור סב: יומות מח.]. 4) ע"ז כב:]. 5) ברכות מז: ע"ש, 6) יומות סו. נקמן מב:. 7) [ויקרא כה]. 8) [קדושין כב:]. 9) [במדבר כא].

תורה אור השלם

1. וְשִׁמְעוּ הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי: במדבר כא א
2. וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת כָּסֶף וּמַלְתָּה אֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ: שמות יב מד

גליון הש"ם

גמ' אמר לה ניטא דחירותא. קשה לי הא סיון דלא היה כח ביד ב"ד להוציאו מעובד כוכבים אין כח ביד הבעלים להקדישו ולהפקירו דלף אם עבדא מתקדש הא כגון קרקע אם אינו יכול להוציאו בדיינים מ"מ להקדיש כדאמרא בס"ק דמתיעא גבי מסיתא ומ"כ היאך יכול לשחרו ופי' תר"ה כל השחרר ובר התם ביון דאין היורשין. עי' בתוספות מהרי"ל נמת לי בלא ד סימן מ:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בחזקה וכו' ולא בכסף (חזקה) תו"מ וי"ב לשון הרי"ן ולא בכסף ולא בחזקה:

מוסף רש"י

עמון ומואב טהרו בסיחון. ע"י סיחון טהרו אלגם ליסראל, כמואב כתיב (במדבר כא) כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב וגו', ובעמון מסיים בגמלא כי גד בספר יהושע (יג) ויהי לגם הגבול יעזר וכל ארץ הגלעד וחלי ארי בני עמון, יקא חשיב וחצי, וכתיב בסיפיה יתר ממלכות סיחון, אלמא סיחון בכם ארץ בני עמון, ושוב מניו במלך בני עמון שאמר למלאכי יפתח (שופטים יא) כי לקח ישראל את ארלי מארנון ועד היבוק, אלמא ארץ בני עמון הוא וכם סיחון בכבוה, דכתיב כי הרבו את ארלו מארנון ועד היבוק, אבל מהבשאר בלים לא לקחו כלום (חולין ס:). חרוץ מערב. בגמ' פסחים (ב"ב ב"ק בגמ:) וצידון. במסכת גיטין (עב.) וראיה אחרונה. בדיני ממונות הבני (סנהדרין לא.) שמלקו בשני מתלוקות בתנאי שטר ראיה לקבוה את הדין, בראשונה הלכה כמותו ובאחרונה אין הלכה כמותו (ב"מ לח:). ואינו צריך גט שחרור. לחיות מוחר בישראל (קדושין עב:).

תוספות רי"ד

שקנה את הכנעני למעש' ידיו שנאמר וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה את זה לגופיה יכול כשם שלא יקנו זה את זה לגופיה כך לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת כנעני ישראל קונה למעשה ידיו כדכתיב ונמכר לגר תושב או לעקר משפחת גר גר זה הכנעני כנעני לא כ"ש: ואימא ה"מ דקני לה בחזקה לא פי' בכנעני דקני ישראל דילפת מיניה ק"ו לכנעני בכספא מיירי אבל בחזקה שנחלו בכח מחבירו מי [ימרן] לן דקני לה לפני יאוש הא לאחר יאוש אלא לרבא דמוקי לה לאחר יאוש ואפ"ה ישתעבד לרבו דאשתן ק' דר' יוחנן אדר' יוחנן. ומהדר אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקיה בורח שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי אפיל נפשיה לגייסות דאמתיה דמר שמואל אשתבאי פרקוה לשום אמהתא ושדרוה ליה שלחו ליה אנן כרשב"ג סבירא לן את אי נמי כרבנן סבירא לך אנן לשום אמהתא פרקינן לה ניהלה ואינהו סבור לפני יאוש הוה ולא היא לאחר יאוש הוה ושמואל לא מיבעי' דאשתעבודי לא משתעבד בה אלא גיטא דחירותא נמי לא אצרכה שמואל לטעמיה דאמר שמואל המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שיחרור שנאמר וכל עבד איש מקנת כסף עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד שיש לו רשות לרבו עליו קרוי עבד שאין לו רשות לרבו עליו אין קרוי עבד אמתיה דרבי אבא בר זוטרא אישתבאי פרקה ההוא תרמודאה לשום איתתא שלחו ליה לדידיה אי יאות עבדת אלא שדר לה גיטא דחירותא היכי דמי אי דמצו פרקי לה למה לי גיטא דחירותא אי דלא מצו פרקי לה כי שדר לה גיטא דחירותא מאי הוי לעולם דמצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא חבורי מחברי אהדדי ופרקי לה ואב"א לעולם דלא מצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא מיתזלא באפיה ומפריק לה והאמר מר חביבה להן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן הני מילי בצינעא אבל בפרהסיא זילא בהו מילתא ההיא אמתא דהות בפומבדיתא דהוו קא מעבדי בה אינשי איסורא אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה אמר שמואל כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה בייפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום מילתא דאיסורא ואביי משום איסורא לא האמר רב חנינא בר רב קטינא אמר ר' יצחק מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין כן חורין (לקמן מא:) דכופין את רבו התם משום דאיכא מצוה רבה דלשמה יהא כדשרינן הכא דלשמה משום מצוה דרבים: גופיה

עין משפט נר מצוה

נמ' א מיי' פ"ג מהל' עבדים הלכה ג:
ב ב ג מיי' פ"ט מה' מ"ל ס"ב מה' יד מוס"ר ר"ד מי' כסן פעיי סי:
מא ד מיי' שם פ"ט הל' ו סמג עשין סב עוס"ע ר"ד סימן כסן פעיף עט:

תוספות רי"ד (המשך)

ת"ש לא פליגי דשב"ג אלא בעבדים וכחזקיה אבל בשאר נכסים מודה ואי ק' מאי קסבר רבא דאמר ישתעבד לרבו שני אע"פ שהוא לאחר יאוש הוא כיון דייאש מיניה מריה ה"ל כאילו הפקירו ואי קסבר המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור א"כ משעה שנתייאש נשתחרר והרי הוא בן חורין והיאך רשאי השני לשעבדו ואי אמרי' דקסבר דצריי' גט שחרור א"כ כיון שרבו [ראשון] אדוק בו היאך יכול רבו [שני] לשעבדו והרי רבו ראשון יכול לכתוב לו גט שחרור להפקיעו מידו תשובה בודאי המפקיר עבדו ואינו עומד תחת שום אדם יצא לחירות אבל זה שעומד ביד השבאי שקנאו בחזקה כראוסן אין כח ביד שני לשחררו ולא מביביא בהפקר בלחוד אלא אע"ג דכתב ליה גיטא דחירותא אינו יכול להתיאנו מתחת רשות אחרים ונחי שהוציאו המפקיר ושחרורו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הרי הוא משוחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו ראשון להפקיעו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראובן עבדו לשמעון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שייך לעצמו אינו יכול הראובן לשחרר ולהפקיעו מתחת רשותו של שמעון והילכך ישתעבד לרבו שני ומיהו אע"ג דאמר רבא ישתעבד לרבו שני אין רבו שני יכול לשחרר ולהתירו בבת ישראל עד שיחפץ רבו ראשון שהרי השבאי לא קנאו אלא למעשה ידיו שהוא קנין דמים אבל קנין האסור שהוא קנין הגוף שצריך גט נשאר אצל רבו ראשון ומה שיש לשבאי מכר לישראל ולא יכול למכור לו כ"א קנין דמים אבל קנין האסור אצל רבו ראשון נשאר הילכך אין כח לרבו שני לשחרר ולהתירו בבת ישראל כ"א רבו ראשון ורבו ראשון נמי בלא רבו שני אינו מועיל שהרי קנין דמים אינו שלו אלא משחרר ראשון ושני אם רוצה מתייאש ממנו ומפקירו והוא מותר בבת ישראל. וכן נמי המוכר עבדו לכנעני והוא הכנעני ומכרו לישראל קנין האסור אצל רבו הראשון נשאר שהכנעני לא קנה קנין האסור כי אם קנין דמים ומה שקנה הוא יכול להקנות לישראל ולא יותר והלכך רבו ראשון צריך לשחרר ולהתירו בבת ישראל ולא רבו שני ורבו שני מתייאש ממעשה ידיו. וכן נמי אם מכרו רבו ראשון לישראל למעשה ידיו שקנין האסור נשאר אצלו שיחרור ראשון מתירו בבת ישראל ולא שיחרור השני אלא משחרר ראשון ומפקיר שני ואז הוא ב"ח נמור: אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן עבד

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com